

LA SETMANA SANTA D'ONDARA A PRINCIPIS DEL SEGLE XX

Segons la crònica de la família Miralles al narrar els successos mes rellevants del nostre poble entre 1849 i 1919, fem una breu ullada a les referències entorn a la Setmana Santa que es celebrava a la nostra parròquia dintre d'aquest interval, especialment fa un segle. Un fet molt interessant i únic, ja que, com bé sabem, a la història local i nacional de l'església contemporània, parlem d'un abans i d'un després de la Guerra Civil Espanyola. Sens dubte, una malaurat punt de tall que no deuria haver succeït mai.

A l'arxiu parroquial no conservem cap crònica de la miscel·lània parroquial abans de 1936 malgrat el que puga reflectir en alguna visita pastoral, els llibres sacramentals o els programes de festes més antics de la Soledat. Podem agrair que, dintre del grup que duem endavant l'estudi i treball de la crònica d'aquests onze volums, estem descobrint grans aportacions a la història recent de la parròquia, del poble i els seus voltants.

Respecte al tema que ens ocupa en aquest llibre, després d'una ullada a l'índex i al contingut del volums de la crònica, sols trobem referència als actes i celebracions de la Setmana Santa majoritàriament entre el 1908 i 1914. Per aquest fet, parlarem fidelment dels actes i curiositats que el cronista narra. Hi han descripcions importants referents a: la representació de la Passió i Mort de Jesucrist; el Septenari dels Dolors; el Monument del Dijous Sant; El Via Crucis a la matinada del Divendres Sant; la Processó del Sant Soterrament i la Processó de Pasqua, coneguda actualment com l'Encontre Gloriós.

La primera i més antiga referència que trobem respecte a la Setmana Santa al nostre poble, la tenim l'any 1866, diu així: *«Este año no sale el alcalde y cura a recoger limosna para los pobres en la Víspera de Pascua. [...] Todo esto unido a lo que la música no tocó en la procesión que se celebra en la mañanita del día 1º de Pascua ha llamado la atención de todo el vecindario»*. De la mateixa processó se'ns parla el 1903: *«El día 12 de abril se celebró la Iglesia la fiesta de la Resurrección: la Pascua. En la procesión y en la plaza fueron cantadas las aleluyas por el beneficiado D. Vicente.»* En aquell dia va fer un gran revol la participació de la música d'Ondara i Pego que va concloure amb un gran aplaudiment. Cinc anys més tard, el diumenge 19 d'abril de 1908, tornem a trobar una nova referència a dita Solemnitat, la més gran de tot l'any litúrgic: *«Se ha hecho esta mañana la procesión de costumbre solemnizando la procesión la música de Gata.»* De moment

sols podem aportar l'existència de dita processó la matinada del diumenge de Pasqua i la participació de la banda de música així com del cant de l'al·leluia.

Per descobrir alguna informació més interessant d'aquesta celebració donem un xicotet pas i fem una ullada al 1909, any clau entorn a la devoció creixent a la Verge de la Soledat per la seua intercessió portant la pluja dintre d'una forta sequera. De fet, el Divendres Sant d'aquell any no es va poder fer el Sant Soterrament per la gran quantitat de pluja i el cronista narra els esdeveniments del Diumenge de Resurrecció en tres parts: processó, missa i trasllat de la Verge de la Soledat al Convent.

És curiós que 117 anys després seguim fent la Processó i la missa en eixe orde i estructura, de l'església a la Plaça Major i pràcticament seguint el mateix horari. No hem de perdre-ho. Però també valorar la importància de que la futura Patrona d'Ondara presidia tot el Tridu Pasqual des del Temple Parroquial i era traslladada com a últim acte de la Setmana Santa (l'any de la pandèmia, el 2021, vàrem viure el mateix de forma extraordinària). L'11 d'abril de 1909 va ser així: *«A consecuencia de haber llegado tarde la música de Gata a nuestro pueblo de Ondara para solemnizar el día de Pascua en particular en la procesión de la resurrección, se ha hecho esta sin música quedando muy deslucida dicha fiesta siendo muy criticado el Sr. Cura por no haberse esperado un poco en salir la procesión de la Iglesia a la plaza. En la misa de la resurrección se ha predicado el último sermón de cuaresma [...]. Los años antes se predicaba en la misa mayor que según costumbre se decía a las 8 y media de la mañana. Traslación de la Virgen de la Soledad de la Iglesia al Convento: Después de la misa de resurrección ha sido trasladada la Virgen de la Soledad desde la Iglesia al Convento».*

Al 1910 també es fa referència de dita processó amb la participació de la banda de música de Gata. Ara bé: Quines imatges eixien en la processó de Glòria? Poca informació tenim. Només l'any

1914 on es cita com a novetat que la imatge del ressuscitat es va revestir d'un mantell nou: *«El día 12 de abril primer día de Pascua. En la mañanita de este día como de costumbre ha tenido lugar la procesión de la resurrección. En este año no ha habido música, la única novedad que se ha visto es el de salir la imagen de la resurrección vestida con ropa. En los años anteriores salía desnudo.»*

Cal senyalar que la crònica del dietari també fa menció de l'existència de la Processó dels impeditos, coneguda actualment com dels Combregats i que s'ha perdut a la nostra parròquia com be demostra citant-la als anys 1909 i 1914 junt a les festes i processó en honor a Sant Vicent Ferrer. Una iniciativa pastoral que caldria recuperar, visitar als nostres malalts i que reberen solemnement l'Eucaristia com ho fan a la majoria dels pobles. Un gran bé per a tota la comunitat especialment per als qui no poden vindre.

Altre fet important que ens ocupa a la Setmana Santa d'Ondara de fa poc més d'un segle, es la representació de la Passió i Mort de Jesucrist, coneguda actualment com la *«Passió d'Ondara»* i que es representa al nostre poble el mateix dissabte de Passió en distints escenaris del centre de la població i de forma altruista per un nombrós grup de voluntaris que durant tot l'any, mitjançant associació, vetlen per fer realitat aquesta gran representació que ja ressona al voltant de les nostres comarques. L'estimat historiador, col·laborador i gran coneixedor de l'arxiu històric parroquial: Sergi Mallol i Garcia, va fer, fa ara un any, la part que ens ocupa referent als orígens e història de la Passió per al programa de ràdio: *«la Vesta»*. Vist el gran interès que ens ocupa, ho detallem tot seguit.

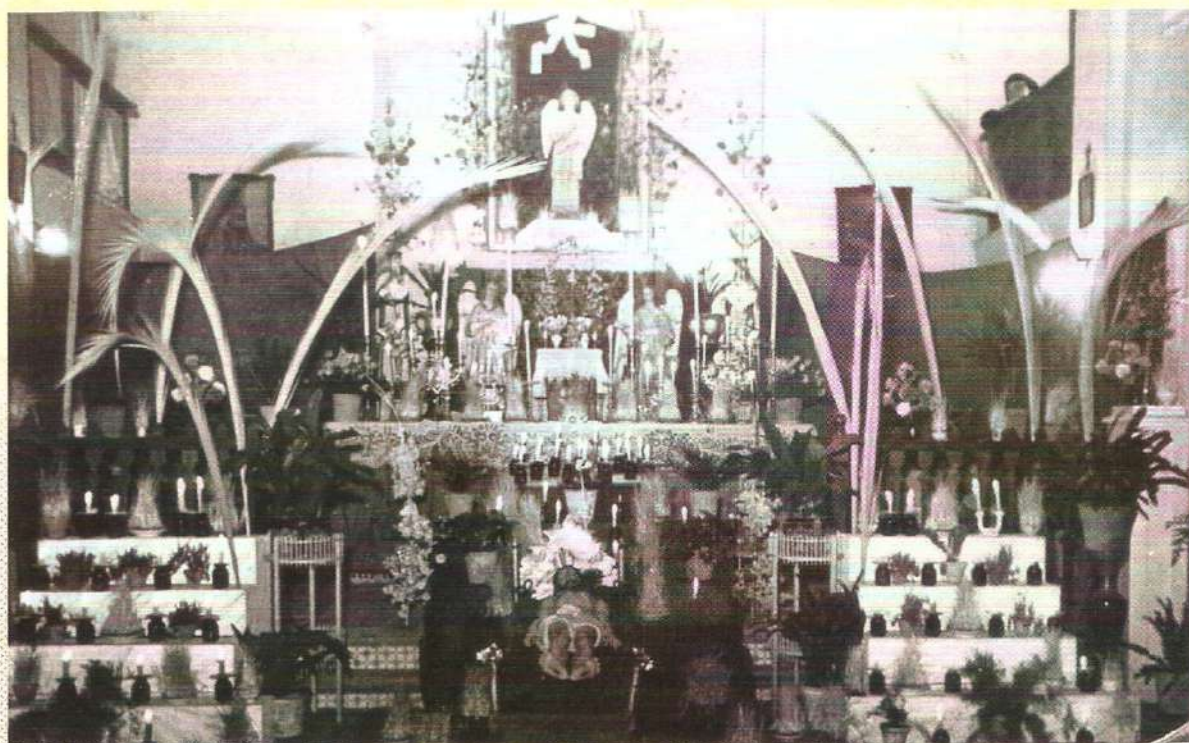
La primera notícia documentada sobre una representació de la Passió a Ondara la trobem el 13 de març de 1875, dissabte. Al poble, s'inaugura un nou i gran teatre, tot de fusta, i l'obra escollida per a l'estrena serà La Passió i Mort del nostre senyor Jesucrist. Es desconeix la ubicació del teatre i si el planter d'actors i actrius va ser local o no.

Pocs anys després, en l'any 1908, hi ha notícia de la representació de La Passió dimecres, 25 de març, obra realitzada per una colla de joves de la localitat (el conegut com a Club Humorístic) amb actrius provinents de Dénia. Estaven dirigits tots ells per Vicent Lloret (comerciant tèxtil). La representació tingué lloc al teatre de Romualdo Bosch, i no va estar absenta de problemes, ja que el rector de la Parròquia va desaconsellar veure-la, esgrimint una suposada prohibició genèrica, del mateix Papa, contra de les Passions representades amb actors.

Seguint el rastre històric de la Setmana Santa a principis del segle XX, fem una aturada al 1912 on trobem dues curiositats molt rellevants: la renovació de l'estructura del monument del Dijous Sant i la participació de la Verge de la Soledat en la Processó del Sant Soterrament duta pels soldats fills d'Ondara.

«Este año ha sido renovado el monumento quedando como estaba; a excepción del remate de lo más arriba que se le ha puesto una cruz y las barandillas de la escala antes eran rectas y en la presente son curvas. En esta renovación ha sido preciso el cambiar toda la madera del armazón y al mismo tiempo toda la tela que en él había; pintándose y dejándose en color de pintura conforme estaba antes. Ha costado dicha restauración 2.400 reales». Sols llegint aquesta descripció ens adonarem de la importància de dit monument, la seua majestuositat i dignitat que ens endinsa profundament en la pregària als primers instants de la Passió de Jesucrist en el Tridu Pasqual. Actualment no es per a menys, podem donar gràcies de mantenir-ho i sobretot els torns de vetla ininterromputs que ens testimonia ser una de les poques parròquies en vigília, pregant des de la celebració del Sant Sopar fins els Oficis del Divendres Sant.

Continuem al 1912. A la Processó del Sant Soterrament del Divendres Sant, 5 d'abril, la Verge de la Soledat, tot i abans de ser declarada patrona, participava en la mateixa. En dit any, ho va fer de forma molt especial ja que, com be coneixíem dels miracles per intercessió de la nostra Mare i Patrona: *«se observó en el entierro que la imagen de la Virgen de la Soledad el ser sostenida y llevada en*

de Nuestra Señora de la Soledad. La orquesta solemnizó dicha función. La orquesta se compone de 9 elementos a saber tres violines, un violoncelo, un contrabajo de cuerda, un clarinete, dos trombones y un armonio y además había sobre unas 10 voces. En todas las noches hubo una gran concurrencia de fieles.»

Però la major descripció la tenim al 1914, aquell any se'ns narra tots els aspectes del Septenari. Trasllats, predicadors, ciris, música, ambientació litúrgica... Sens dubte, aquesta crònica dona per a tot un estudi i article. El més curiós: el primer trasllat, es va realitzar dos dies abans del primer dia de septenari, igual que en l'actualitat. El mateix ocorre amb la col·locació de la imatge en el centre de l'Altar Major. Com bé solem dir, no existeixen les coincidències... *«En la noche del día 26 de marzo fue trasladada la Soledad del Convento a la Iglesia y fue colocada como de costumbre sobre un trono al medio del altar mayor».* L'Ambientació, il·luminació i engalanat era solemníssim i digne del que es celebrava: *«El día 28 de marzo principió el solemne Septenario a la Virgen de la Soledad. Los cirios que encendían durante la función eran 180 y además había 16 luces eléctricas. Y en la última noche se aumentaron 40 cirios formando un total de 236 luces».* Respecte a la música i al cor, es descriu així: *«Se levantó un espacioso y bonito tablado de la tercera capilla al centro de la Iglesia entrando a mano izquierda. Este tablado estaba muy bien adornado vestido con ropas de diferentes colores. Estaba a la altura de dos metros, y los operarios que tomaron parte de orquesta: 6 violines, un contrabajo de Cuerda, un clarinete, un oboe, trombón, piano y armónium».* Es detalla noms i cognoms

de cada músic així com les set veus participants. El mateix cronista narra impactat la forta participació del poble al Septenari: *«En todas las noches se vio una gran concurrencia de fieles. Al primer toque se veía una gran multitud de personas que iban entrando a la Iglesia; y al segundo toque quedaba completamente llena de concurrentes. Hacía muchos años que no se había visto la Iglesia tan llena de personas»*.

Per últim eixe mateix any, la falta de pluja va originar una nova rogativa a la nostra Mare i Patrona. En aquesta ocasió la imatge va participar en el Via Crucis que es feia al Calvari. *«El domingo de ramos día 5 de abril, en la misa mayor, el Sr. Cura invitó al pueblo para que asistieran por la tarde al calvario general con el objeto de llevar a la Virgen de la Soledad en procesión al Calvario para que sirviera de protectora para alcanzar del Altísimo tan deseadas lluvias que tanta falta nos hacían para salvar las cosechas»*. I parlant del Via Crucis, també hi ha una referencia a la seua celebració el Divendres Sant de 1918. Tenia lloc a les quatre de la matinada i aquell mateix any, la creu va caure i va provocar el trencament de la cama del Crist.

En aquestes pàgines hem pogut fer un xicotet viatge en el temps i redescobrir part de la nostra Setmana Santa. El més curiós son les semblances actuals. La Fe no mor, com una bona sembra, creix i madura per oferir un gran fruit... Allò que sembraren els nostres avantpassats i que ara celebrem junts, si cap, per molts anys i amb la fe i estima que mereix.

